

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/4-126

Датум:

12.12.2016.

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу
подносимо следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Састав комисије:

1. Ванредни професор др Бисера Јевтић
2. Редовни професор др Марина Матејевић
3. Доцент др Јелена Петровић

2. Одлука Већа департмана број 10/4-53 од 28. октобра 2016. године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме
Маријана Срђан Миленовић
2. Година уписа на мастер академске студије
2015/2016.
3. Назив студијског програма
Мастер академске студије педагогије

III НАСЛОВ – МАСТЕР РАДА:

Утицај породичних односа на (а) социјално понашање васпитаника

IV ПРЕГЛЕД -МАСТЕР РАДА:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Структура мастер рада састоји се из теоријског приступа проблему, методолошког приступа проблему истраживања, анализе и интерпретације резултата истраживања, закључних разматрања и прилога који представљају истраживачке инструменте. Теоријски оквир истраживања чине следеће целине:

УВОД

I ТЕОРИЈСКА ОРИЈЕНТАЦИЈА ИСТРАЖИВАЊА

1. ПОРОДИЦА КАО ПРИМАРНА ДРУШТВЕНА ГРУПА

1.1. Појмовно одређење породице

1.2. Породична типологија и основне породичне функције

1.2.1. Васпитна функција – кључ породичног функционисања и развоја детета

1.3. Утицај материјалног статуса породице на квалитет породичних односа и дечије понашање

2. РОДИТЕЉИ КАО МОДЕЛ ДЕЧИЈЕГ ПОНАШАЊА

2.1. Познавање васпитних стилова родитеља – пут ка познавању и разумевању понашања детета

2.1.1. Ауторитативно родитељство и дечији развој

2.1.2. Ауторитативни васпитни стил родитеља у контексту дечијег понашања

2.1.3. Пермисивност у односима родитељ – дете

3. ПРОСОЦИЈАЛНО ПОНАШАЊЕ ДЕЦЕ У КОНТЕКСТУ ПОРОДИЧНОГ ФУНКЦИОНИСАЊА

3.1. Појмовно одређење и форме просоцијалности

3.2. Породична функционалност – основа просоцијалног понашања деце

3.3. Дечија просоцијалност – круна одговорног родитељства

4. ПОРОДИЦА КАО ФАКТОР ДЕЧИЈЕ АСОЦИЈАЛНОСТИ

4.1. Теоријски приступ одређивању појма асоцијалност

4.2. Дисфункционални породични односи као фактор асоцијалног понашања деце

4.3. Непотпуна породица – фактор дечије асоцијалности

4.4. Асоцијално понашање деце као последица породичног насиља

4.5. Од васпитног занемаривања до асоцијалног дечијег понашања

II МЕТОДОЛОШКА ОРИЈЕНТАЦИЈА

1. Проблем истраживања
2. Предмет истраживања
3. Циљ истраживања
4. Задаци истраживања
5. Хипотезе истраживања
6. Варијабле истраживања
7. Популација и узрок истраживања
8. Методе, технике и инструменти истраживања
9. Организација истраживања
10. Статистичка обрада података

III АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПОДАТАКА

1. Метријске карактеристике инструмената
2. Корелативност између типа породице и дечије (а) социјалности
3. Вредновање васпитне функције породице у зависности од образовног нивоа родитеља
4. Повезаност васпитног стила родитеља са (а) социјалним облицима понашања васпитаника
5. Корелативност између породичних односа и (а) социјалног понашања васпитаника
6. Утицај материјалног статуса породице на понашање васпитаника
7. Утицај непотпуних породица на понашање васпитаника
8. Веза између породичног насиља/ васпитног занемаривања и понашања васпитаника

9. Факторска структура скале

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

ЛИТЕРАТУРА

ПРИЛОГ 1

ПРИЛОГ 2

ПРИЛОГ 3

Закључак представља есенцијалну интегрисаност добијених резултата истраживања и теоријског дела рада.

Укупан број коришћених библиографских јединица у раду износи 87, од чега је коришћена у великој мери и инострана литература на енглеском и другим релевантним језицима. Рад садржи 27 табела.

Укупан број страница мастер рада, укључујући литературу и прилоге који представљају инструменте, износи 137.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА -МАСТЕР РАДА:

Друштвена глобализација и индустријализација вртоглавом брзином преузимају све сфере друштвеног живота, при чему се промене које са собом носе у највећој мери рефлектују на породицу и њено функционисање, те на тај начин узрокују разноврсне и многобројне последице како по породичне односе, тако и по читав дечији развој и сазревање. Разлоге за то треба тражити у чињеници да је породица кључни фактор у развоју дечије личности, формирању њихових ставова, уверења и начина мишљења, а самим тим и различитих облика понашања, што би у великој мери могло утицати на односе које деца успостављају са другима, као и на њихову склоност ка (а)социјалном понашању. Узимајући у обзир претходно изложене чињенице и у складу са дефинисаним проблемом истраживања, одређен је и сам предмет истраживања, а то је, пре свега, *утицај породичних односа на (а)социјално понашање васпитаника*.

С обзиром на то да овим радом се тежило да се сазнају неки подаци у погледу утицаја породице на дечији развој и понашање, *општи циљ* истраживања би је: истражити, анализирати и утврдити која је и колика улога породице и породичних односа у формирању просоцијалних и асоцијалних облика понашања код деце, не би ли се на тај начин подигла свест друштва о значају породичног васпитања за касније понашање и друштвени живот деце.

Када говоримо о *теоријском циљу*, он се односио на проучавање научне литературе, часописа, зборника радова и осталих списа из домена друштвено-хуманистичких наука, како би се упознали са терминолошким одређењем породице, просоцијалности и асоцијалности, као и са подацима претходних истраживања о релевантности утицаја породичних односа на (а)социјално понашање деце.

Са друге стране, *сазнајни циљ* истраживања усмерен је на добијање и сазнавање свих неопходних информација о самом појмовном одређењу породице, просоцијалног и асоцијалног понашања, а с тим у вези и утицаја породице на дечији развој и понашање.

Када је реч о *апликативном циљу*, желело се указати на значај утицаја породице и породичних односа на целокупан дечији развој и понашање, не би ли се породица усмерила ка позитивним тенденцијама у васпитању деце и просоцијалним облицима понашања.

Како би било могуће остварити постављене циљеве, формулисани су истраживачки задаци:

1. Испитати који типови породице доминирају у друштвеној заједници и утврдити постоји ли повезаност са дечијом (а)социјалношћу.
2. Испитати да ли се васпитној функцији породице придаје највећи значај или је она битно занемарена, узимајући у обзир ниво образовања родитеља.
3. Утврдити постоји ли корелативност између васпитних стилова родитеља и дечије (а)социјалности.
4. Утврдити постоји ли корелативна веза између породичних односа и (а)социјалног понашања васпитаника.
5. Утврдити да на који начин материјални статус породице утиче на (а)социјално понашање васпитаника.
6. Утврдити да ли односи у непотпуним породицама нужно узрокују асоцијално понашање код васпитаника.
7. Утврдити да ли породично насиље и васпитно занемаривање нужно утичу на појаву асоцијалног понашања код васпитаника.

У складу са самом темом, циљем и задацима, истраживање је спроведено на намерном узорку васпитаника, анкетирањем 226 васпитаника, узраста 18-25 година, на

територији града Београда, Новог Сада, Ниша и Сокобање. Наиме, реч је о испитаницима из различитих крајева Србије, при чему највећи број испитаника чине студенти Универзитета у Нишу, потом студенти Универзитета у Новом Саду и студенти Универзитета у Београду.

Након спроведеног истраживања подаци су обрађени помоћу статистичког програма SPSS Statistic 17.0:

1. Релијабилности скале, применом Cronbach alfa test-a, не би ли утврдили поузданост конструисаног инструмента,
2. Величине узорка (N),
3. Фреквенције и процената уз помоћ дескриптивне статистике,
4. Пирсоновог коефицијента корелације (r),
5. t-теста,
6. F теста,
7. Стандардне девијације (SD),
8. Аритметичке средине (M),
9. Факторске анализе.

1. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Прво друштвено окружење са којим се дете по свом рођењу сусреће свакако је породица. У тој релативно малој али складној друштвеној заједници деца стичу своја прва искуства о људима, о друштву, о међусобним односима који одликују друштвени систем, али и о односима карактеристичним за њихову породицу. На основу искустава које стиче, дете формира властиту слику о себи, али и ставове и однос према свему што га окружује. Сва та искуства, навике и ставови које деца стекну у свом детињству представљају чврст темељ за развој њихове личности и формирање одређених облика понашања која се битно одражавају на њихов целокупан живот и будуће односе.

На основу свих података до којих се дошло захваљујући целокупном истраживању, можемо закључити да породица представља најважнију друштвену заједницу у животу детета, без обзира на ком се узрасту оно налазило. Разлоге за то свакако можемо наћи у невероватној подложности деце утицајима са стране, у најранијем периоду детињства. Деца у том периоду своје узоре виде првенствено у родитељима, а потом и у осталим члановима породице, те су стога склони опонашању својих узора и приписивању њихових ставова, навика и образаца понашања себи. Дакле, деца представљају огледало својих родитеља и

њихових начина понашања.

Узимајући у обзир податке, да од родитељског понашања у великој мери зависи и понашање детета, дошли смо до закључка да је изузетно важно какве васпитне поступке родитељи примењују у односу са својом децом. Оправдано можемо закључити да је за дечији развој и сазревање најстимулативнији и најбољи демократски однос са родитељима, карактеристичан за ауторитативни васпитни стил, јер се захваљујући међусобној сарадњи, поверењу, складним и топлим односима које са родитељима успостављају, али и слободи мишљења, код деце формира осећај више вредности, самопоштовања, вере у себе и развој позитивне слике о себи, што само погодује успостављању хармоничних, партнерских и просоцијалних односа са другим људима. Са друге стране, уколико деца одрастају у породицама које одликује ригидна контрола и строги ставови у васпитању, уз мноштво забрана и захтева, или пак пермисивност и препуштеност деце саме себи, дечији развој биће угрожен и она ће бити подложна формирању асоцијалних облика понашања у односу са светом који их окружује.

На основу добијених података, поред наведеног, можемо још закључити и да породица, као заједница свих њених чланова, има изузетно сложену и комплексну улогу у животу сваког детета. Наиме, функције које она остварује су бројне, при чему се међусобно не искључују већ једна другу ефикасно допуњују. Дакле, не смемо више пажње посветити економској функцији, а при том занемарити васпитну или неку другу функцију. За нормално, здраво и позитивно одрастање, неопходно је да све функције буду ефикасно остварене.

Међутим, за складне социјалне односе, којима се у овом раду, између осталог, и бавимо, много је значајније ефикасно и доследно остваривање васпитне функције породице, јер оно што деца усвоје у породици примењују у свом каснијем животу, те је неопходно позитивно и правилно усмеравање од стране родитеља, рад на развоју одређеног система вредности код деце, који ће бити у складу са друштвено прописаним правилима и нормама, а који истовремено неће угрожавати дечији интегритет. У складу са тим добијени подаци су неочекивани, али изузетно охрабрујући јер указују на то да васпитна функција није занемарена како смо очекивали.

Добијени подаци показују да није само ниво образовања родитеља важан предуслов развоја дечије просоцијалности /асоцијалности. Велику улогу у томе и материјални статус породице који диктира одређене односе, при чему се не мисли само на односе унутар породице, већ и на односе са околином. Наиме резултати су показали да асоцијална деца најчешће потичу из породица лошег материјалног статуса, те да већи материјални статус осигурава развој просоцијалности, као што смо и претпоставили.

С обзиром да нам је један од основних задатака у овом раду био да разграничимо значење појмова просоцијалност и асоцијалност, као и породичну климу која погодује развоју ових облика понашања, подаци до којих смо дошли истраживањем су од изузетног значаја како за превентивно деловање у области породичног функционисања, тако и као темељ неких будућих истраживања.

Подаци показују да на развој просоцијалног понашања, под којим подразумевамо добровољне обрасце понашања, чији је основни циљ и сврха задовољење потреба и добробит других људи, при чему се не настоји остварити лична добит, изузетно повољно делују породице које одликује висока функционалност, у којима постоји партнерство и хармоничност у односима, љубав, подршка и разумевање. Дакле, одговорним родитељством и функционалном породицом осигуравамо стабилну основу за развој просоцијалности код деце.

Са друге стране подаци који говоре о асоцијалности и факторима који нужно доводе до овог облика понашања изузетно су забрињавајући. Под асоцијалним понашањем пре свега мислимо на понашање које у првом реду подразумева сваки покушај кршења друштвених правила и норми и наношење физичких и душевних повреда како себи, тако и другима, уз евентуално намерно или ненамерно уништавање имовине и власништва. Факторе који условљавају овакво понашање свакако можемо пронаћи у дисфункционалним породицама, породицама у којима је поремећен систем вредности, у којима изостаје родитељска љубав и топлина, шта више, родитељи се понашају инфантилно, одбацују своје дете, незаинтересовани су, те се код њега развија осећај мање вредности и оно се приклања асоцијалним облицима понашања.

Готово идентичне податке добили смо и када је у питању утицај непотпуних породица на понашање васпитаника. С обзиром да смо потпуне породице окарактерисали као стабилне и здраве породице, обogaћене хармонијом и љубављу између чланова, било је очекивано да ће подаци показати да васпитаници одрасли у потпуним породицама показују просоцијалне облике понашања, насупрот оних који су одрасли у непотпуним породицама.

То можемо тумачити двојачко: асоцијално понашање се јавља услед недостатка једног родитеља и немогућности идентификовања са истим, што отежава правилан развој и формирање сопственог идентитета или пак као резултат поремећених односа између самих родитеља и осталих чланова породице, што дете усваја и рефлектује на своје односе са другим људима.

Застрашујућа је чињеница да је насиље и занемаривање у породици у екстремно високом порасту и да су последице по дечији развој озбиљне и дуготрајне, чак можемо рећи и трајне. У оваквим породицама деца доживљавају директан атак на њихову личност, недостаје им пажња, подршка, љубав и разумевање од стране родитеља, врло често су жртве злостављања што се неретко завршава катастрофалним последицама како по развој и сазревање дечије личности, тако и по њихово здравље, физички и психички интегритет. Као што смо и претпоставили, васпитаници одрасли у породицама у којима је насилно понашање свакодневица, које родитељи игноришу и занемарују у сваком погледу, приклањају се асоцијалним облицима понашања, при чему то најчешће користе као један вид одбрамбеног механизма од породичних проблема или пак као облик наученог понашања који потиче из породице.

Сви подаци до којих смо дошли овим истраживањем имају веома велику практичну применљивост, јер указују на све битне факторе који могу на било који начин угрозити нормалан раст и развој деце, те се благовремено могу предузети све превентивне мере, а такође пружа и добру, темељну основу за нека даља истраживања, којима ће се знања о породици, просоцијалности и асоцијалности знатно више проширити и обогатити. Стога остављамо могућност будућим истраживачима, који су заинтересовани за бављење овом тематиком, да истраже нека питања којих се ми можда нисмо дотакли у овом раду, а свакако су од важности за унапређивање васпитно-образовне праксе и живота породице, али и оспособљавање свих људи, независно ком профилу припадају да препознају насиље и занемаривање унутар породице и успешно стану на пут његовог даљег развоја. Та се питања, између осталог, тичу следећих проблема:

- Да ли је васпитна функција породице и даље доста занемарена у породицама у којима родитељи имају ниже образовање или су родитељи почели да схватају

њен значај?

- Да ли је недостатак средстава у породицама нижег материјалног статуса кључни фактор развоја дечије асоцијалности?
- На који начин се породице 21. века суочавају са сталним променама и евентуалним стресним ситуацијама и може ли тај нови темпо живота и нова расподела улога у породици довести до веће асоцијалности код деце?
- Каква је породична структура деце која испољавају асоцијалне облике понашања? Да ли је дошло до појаве неког новог фактора у формирању асоцијалности?

Ово су само нека од многобројних питања која се захваљујући овом истраживању намећу и отварају неке нове видике и правце у истраживању породице и породичних односа, те давање одговора на њих сматрамо изузетно важним за развој просоцијалних облика понашања код деце, али и њиховог развоја у здраве, зреле и стабилне личности.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Мастер Рад под називом **Утицај породичних односа на (а) социјално понашање васпитаника**

у целини, како у теоријском тако и у методолошком делу, у потпуности је испунио постављени истраживачки циљ и истраживачке задатке. Анализа и интерпретација резултата истраживања који су обрађени адекватним методолошким поступцима, указују на постојеће стање у области *porodičnog vaspitanja*, у овом случају *uticaja porodičnih odnosa na (a)socijalno ponašanje*, што се посебно актуелизује данас у процесу реформи школског система. Тумачење и анализа резултата истраживања омогућавају сагледавање актуелног стања и пружају могућност за промене у делу имплементације програма посвећеним разматрању и објашњењу везе између *porodične прихваћености*, одбачености, социјално одговорног и агресивног понашања, с једне, *porodičnih odnosa*, с друге стране који су се на пољу повезаности превенције *asocijalnog ponašanja* у школама других земаља показали изузетно успешним.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА -МАСТЕР РАДА

Да ли је теза урађена у складу са образложењем наведеним у пријави теме **ДА**

Да ли теза садржи све битне елементе **ДА**

По чему је теза оригиналан допринос науци

Недостаци тезе и њихов утицај на резултат истраживања **НЕМА**

VI ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене тезе, комисија предлаже:

- да се мастер рад прихвати а кандидату одобри јавна одбрана **ДА**
- да се мастер рад враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или

њен значај?

- Да ли је недостатак средстава у породицама нижег материјалног статуса кључни фактор развоја дечије асоцијалности?
- На који начин се породице 21. века суочавају са сталним променама и евентуалним стресним ситуацијама и може ли тај нови темпо живота и нова расподела улога у породици довести до веће асоцијалности код деце?
- Каква је породична структура деце која испољавају асоцијалне облике понашања? Да ли је дошло до појаве неког новог фактора у формирању асоцијалности?

Ово су само нека од многобројних питања која се захваљујући овом истраживању намећу и отварају неке нове видике и правце у истраживању породице и породичних односа, те давање одговора на њих сматрамо изузетно важним за развој просоцијалних облика понашања код деце, али и њиховог развоја у здраве, зреле и стабилне личности.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Мастер Рад под називом **Утицај породичних односа на (а) социјално понашање васпитаника**

у целини, како у теоријском тако и у методолошком делу, у потпуности је испунио постављени истраживачки циљ и истраживачке задатке. Анализа и интерпретација резултата истраживања који су обрађени адекватним методолошким поступцима, указују на постојеће стање у области *porodičnog vaspitanja*, у овом случају *uticaja porodičnih odnosa na (a)socijalno ponašanje*, што се посебно актуелизује данас у процесу реформи школског система. Тумачење и анализа резултата истраживања омогућавају сагледавање актуелног стања и пружају могућност за промене у делу имплементације програма посвећеним разматрању и објашњењу везе између *porodične прихваћености*, одбачености, социјално одговорног и агресивног понашања, с једне, *porodičnih odnosa*, с друге стране који су се на пољу повезаности превенције *asocijalnog ponašanja* у школама других земаља показали изузетно успешним.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА -МАСТЕР РАДА

Да ли је теза урађена у складу са образложењем наведеним у пријави теме **ДА**

Да ли теза садржи све битне елементе **ДА**

По чему је теза оригиналан допринос науци

Недостаци тезе и њихов утицај на резултат истраживања **НЕМА**

VI ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене тезе, комисија предлаже:

- да се мастер рад прихвати а кандидату одобри јавна одбрана **ДА**
- да се мастер рад враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/4-126

Датум:

12.12.2016.

- да се мастер рад одбија

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Ванредни професор др Бисера Јевтић

Редовни професор др Марина Матејевић

Доцент др Јелена Петровић